

3. Гнатюк О. Прощання з імперією: українські дискусії про / заг. ред. М. Боянівської; Український науковий ін-т Гарвардського університету, Ін-т Критики. – Київ: Критика, 2005. – 518 с.

4. Коннертон П. Як суспільства пам'ятають / пер. з англ. С. Шліпченко. – Київ: Ніка-Центр, 2004. – 184 с.

5. Нора П. Теперішнє, нація, пам'ять / пер. з франц. А. Репа. – Київ: Кліо, 2014. – 272 с.

6. Озк С. Метафори і пам'ять. Вибрані есеї / пер. з англ. та упор. Я. Стріхи. – Київ: Дух і Літера, 2014. – 288 с.

Жураківська О.О.

*учитель української мови та літератури,
Калуська гімназія імені Дмитра Бахматюка;
аспірант,
Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника*

ФЕНОМЕН ТВОРЧОСТІ БОГДАНА КРАВЦІВА В КОНТЕКСТІ ЕМІГРАЦІЙНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Знаковою постаттю української еміграційної літератури є Богдан Кравців, поет і літературознавець, редактор і видавець. Він належить до когорти митців, що жили й творили «під чужим небом», але не загубили рідні традиції, не забули своє коріння, а внесли лепту в українську культуру, поєднали традиції і новаторство, етнічні риси та європейські.

Поетичний доробок Богдана Кравціва – це книги «Дорога» (1929 р.) та «Промені» (1930 р.), у яких автор продовжує традиції Павла Тичини, Максима Рильського, Миколи Зерова; Збірка «Сонети і строфи», пройнята екзистенційними мотивами, та «Глоссарій: Сонети» – своєрідне переосмислення давніх слов'янських міфів, повір'їв, обрядів.

Варто зазначити, що творчість Богдана Кравціва в рецепції літературознавців залишається малодослідженою. Так, розвідки Тараса Салиги [7] та Миколи Ільницького [2] присвячені тюремному

сонетарію та його генетичного зв'язку з відповідним циклом Івана Франка. Богдан Рубчак аналізує еволюцію творчого методу Богдана Кравціва, велику увагу приділяє творенню метафори в статті «У колі Хорса» [5]. Однак лірика Богдана Кравціва в контексті еміграційної літератури аналізується вперше.

Своєрідний автопортрет поета вимальовує Богдан Кравців у вірші «Ars poetica», назва вказує на зв'язок із однойменними творами Горация та Поля Верлена. При чому саме імпресіоністичні віяння, задекларовані Верленом, знайшли яскраве відображення в поезії Б. Кравціва. Настрєвистість та малювання моменту творяться за допомогою глибокої метафори:

І вже ось літо відтрубило сурмою.

Все менше чару, захвату і скрику –
і вривану мелодію зажур мою

Виводить вечір під осінню скрипку [4, с. 1].

Художній ефект досягається за допомогою евфонії поезії, звукові ефекти (алітеризовані *с, р*, асонансовані *і, о*) автор творить на основі асоціативних зв'язків. Ідейно-сміслові вістря поезії – семіметафора «*вривана мелодія зажур*» репрезентує душевний стан митця у його екзистенційному пошуку енергії та творчих сил. Цікаво, що вечір в уяві автора схожий на скрипалю. Цей образ насичений потужним струменем ліризму, меланхолії. Образ-символ скрипалю знайшов глибоке втілення в еміграційній літературі. Скажімо, Дарія Рихтицька роздумує над філософськими проблемами життя людини в чужому світі, серце ліричної героїні переповнене нотами ностальгії, туги, суму, щему:

Скрипалю!

Заграй

Мені

Сумної

Немов печаль

Мелодії,

Що полум'ям

Горить

В моїй душі

Заграй

Ще раз –
Щоб я почула
Схлип
Скрипок
Біля
Березового
Хреста
У темряві
Розлук... [6, с. 289]

Мотив смутку та осінньої меланхолії вимальовує Богдан Кравців у поезії «Праосінь». Взявши за епіграф цитату М. Зерова зі збірки «Камена» автор підкреслює знаковість неокласика у формуванні світогляду та творчого методу. Однак унікальним явищем ідіостилю Б. Кравціва є використання оксиморону як домінантного художнього засобу: осінь спочатку асоціюється із зеленим кольором, юністю, розквітом, буянням, а згодом – із зеленою отрутою, що затьмарює зорі й зір:

І зелен-зілля, й зеленяві клени,
і прозелень примхлива, наче мить.
Дитячі очі й зорі день зелений
прозорим зеленцем обзеленить.
Промають маєм дні зеленкуваті,
нестиглих ягід спрагли і вина –
і молодість нестримна й захватна
порветься зазелень барвінок рвати.
Та сплунуть з плес вінки зелені рути,
любов гарячим процвіте жар-зіллям,
і в глеках літошніх достигне вмить
данням терпкавим прозелень отрути.
То праосінь, кмітлива ворожила,
зелінкою нам зорі й зір затьмить [4, с. 1].

У поезії яскраво виражений «сонетний замок» (теза-антитеза-синтез), зміна настроїв завершується апогеєм в останньому терцеті, де образ осені демонізується. Унікальність сонета спостеріг І. Качуровський, зазвав його «королем строф» [3]. Недаремно М. Слабошпицький іменує Богдана Кравціва «великим

фаворизатором сонета» [8]. Конденсація думок, вражень і почуттів, майстерність у звукописі рядків та оркестрації строф, блискуче опанування повторень і паралелізмів, осмислення вимог класичної форми та її модифікації виділяють сонетарій митця серед інших творців цього жанру: «В першому ряді поетів-майстрів сучасної української літератури стоїть, безумовно, Богдан Кравців» [5, с. 28], творчість якого поєднала стриманість неокласиків, настроєвість імпресіоністів, та глибоку задуму екзистенціалістів. Богдан Кравців звертається до свого творчого наставника – Миколи Зерова, бо відчуває спорідненість душ та мистецької долі:

І тугу, й гострий біль, тривожних днів неспокій
розводив гоже ти в майстерності високій
сонетів різьблених, станких олександрин,
стоявши, наче жрець – між варварів один... [4, с. 1]

Майстерно зображено ідіюстиль М. Зерова за допомогою епітетів «сонетів різьблених», «станких олександрин», порівняння «наче жрець». В українській міфології «жрець – людина, яка виконує функції посередника між віруючими і надприродними силами, а також здійснених релігійних обрядів. У давнину кожне плем'я чи поселення мало свого волхва. Усіх їх очолював головний волхв – Жрець вождя. Головним атрибутом його був жезл із кількома дзвіночками. Тільки жрець і волхви мали право входити до святилища храму» [1, с. 179]. Б. Кравців натякає на сакральне значення творчості митця в контексті культури.

Справді, ідіюстиль Б. Кравціва виділяє його серед інших поетів порубіжжя. Митець зумів сконцентрувати у своїй творчості найкращі здобутки стилістики М. Рильського, досконалої форми М. Зерова, дух нездоланності І. Франка, міфологізм Б. Рубчака, однак відшліфував унікальний авторський почерк у творенні глибокої метафори, звукових ефектів, символіки кольору.

Список використаних джерел:

1. Войтович В. Українська міфологія. К.: Либідь, 2002. 664 с.
2. Ільницький М. «І жмут цілющих слів»: (Поетична творчість Богдана Кравціва) // УМЛШ. 1992. № 11/12.

3. Качуровський І. Король-сонет. Сонет, його історія й теорія / Генерика і архітектоніка. К. : Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. С. 130–150.
4. Поетичні майстерні: Вірші, проза, аналітика, огляди.
URL: <http://maysterni.com/user.php?id=1899&t=1>
5. Рубчак Б. В колі Хорса (про поезію Кравцева) // Сучасність. 1975. Ч. 1.
6. Рихтицька Д. Крижаний цвіт / Д. Рихтицька. – Дітройт, 1998. – 311 с.
7. Салига Т. З євшаном крізь долю // Дзвін. 1991. № 12.
8. Слабошпицький М. Колекціонер : Богдан Кравців // Двадцять п'ять поетів української діаспори. К.: Ярославів Вал, 2006. С. 323–337.